

هشدار روانشناسی درباره تنبیه بدنی کودکان

مدارس در دوره های گذشته پر از صحنه هایی بود که تنبیه بدنی وجود داشت بابت هر کدام از رفتارهای ناپسند دانش آموز تنبیه بدنی سخت گرفتار وی می شد در دوره های بعد این تنبیه های بدنی جای خود را به تنبیه های کلامی و یا نوشتاری دادند اما امروزه سیاست دیگری در آموزش و پرورش در پیش گرفته شده است و ابعاد مثبت و منفی را به بار آورده است.

مدارس در دوره های گذشته پر از صحنه هایی بود که تنبیه بدنی وجود داشت بابت هر کدام از رفتارهای ناپسند دانش آموز تنبیه بدنی سخت گرفتار وی می شد در دوره های بعد این تنبیه های بدنی جای خود را به تنبیه های کلامی و یا نوشتاری دادند اما امروزه سیاست دیگری در آموزش و پرورش در پیش گرفته شده است و ابعاد مثبت و منفی را به بار آورده است.

به گزارش سلامت نیوز به نقل از شفقنا زندگی، از آنجا که تنبیه در عمده مدارس دنیا غیرقانونی و ممنوع شمرده می شود و در سال های گذشته قوانین زیادی در حمایت از حقوق دانش آموزان در مدارس به تصویب رسیده است و مبنی بر آن دبیران نمی توانند تکالیف یا جریمه های سنگین به دانش آموزان بدهند و مسوولان مدارس نیز نمی توانند دانش آموزی را برای همیشه اخراج کنند، کنترل و برخورد با دانش آموزان خاطی بسیار سخت شده است.

به نوعی می توان گفت اقداماتی که برای حل معضلات قدیمی چون تنبیه بدنی، جریمه، تکالیف زیاد و اخراج از مدرسه در نظر گرفته و اعمال شده، معضل دیگری را در مدارس پدید آورده که به نوعی مایه نگرانی و آزار توام اولیا و مربیان شده است.

در کنار قوانین سختگیرانه ای که هرگونه برخورد با دانش آموزان خاطی را از طرف دبیران و مسوولان مدرسه ممنوع می سازد، شرایط دیگری چه در محیط خانواده ها و چه در محیط های مختلف اجتماعی به وجود آمده است که به طور فزاینده ای بر تربیت، اخلاق و روح و روان دانش آموزان تاثیرگذار است.

یعنی از طرفی قدرت بازدارندگی و برخورد مربیان با دانش آموزان خاطی کاسته شده و از سوی دیگر، زمینه های مختلفی برای پرورش روحیه زیاده خواهی، پرخاشگری، گستاخی و بی انگیزگی دانش آموزان در تحصیل علم و ادامه تحصیل بیش از پیش فراهم شده است.

در چنین شرایطی دانش آموز با علم به این که تنبیه بدنی او در مدرسه جرم است، کسی حق ندارد از او تکلیف یا جریمه بیش از اندازه یا حتی معقول بخواهد و اخراج و محرومیت او از تحصیل نیز امری محال به نظر می رسد، به خود اجازه می دهد تا اندک قوانین و سختگیری های موجود در مدارس را نادیده انگارد و به همه چیز حتی حرمت معلم تعدی کند. باید اضافه کرد که فشار مسوولان بالاتر در آموزش و پرورش مبنی بر بالا رفتن راندمان و پایین آمدن افت تحصیلی باعث شده است تا مدیران مدارس، دبیران خود را تحت فشار مضاعف قرار دهند تا درصد قبولی کلاس را به هر شکل ممکن بالا ببرند. بدیهی است این موضوع از دید تیزبین دانش آموزانی که حقیقتا به دنبال تحصیل نیستند، پوشیده نمی ماند و عامل مضاعفی می شود بر گستاخی و هتاکی بیشتر آنها در ارتباط با دبیران و اولیای مدرسه.

متأسفانه یکی دیگر از عوامل بازدارنده نیز که در سال های گذشته همواره تکیه گاه مدارس در برخورد با دانش آموزان خاطی بود، این روزها کارایی خود را از دست داده است، خانواده که روزگاری موثرترین نقش را در شخصیت اجتماعی دانش آموزان داشت، متأسفانه اکنون بی تفاوت است.

دانش آموزان خاطی را ممکن است در سال های اولیه تحصیل بتوان با استفاده از قدرت بازدارندگی خانواده مهار کرد، اما این تکیه گاه با بالا رفتن پایه درسی دانش آموزان خاطی به سستی می گراید و چه بسا با نهایت تأسف باید پذیرفت که در برخی مواقع اصولاً خود خانواده، دلیل گستاخی و جسارت دانش آموز در مدرسه و اجتماع می شود.

از این رو از جمله قوانین جدیدی که در انگلستان برای مبارزه با دانش آموزان خاطی به تصویب رسیده، تکیه بر خانواده و نقش بازدارنده و تاثیرگذار این نهاد مقدس است.

در این حالت دولت معتقد است که اولیای دانش آموزان خاطی باید پاسخگوی رفتار و کردار آنها باشند و مسوولیت رفتار زشت و زننده آنها را در مدارس بپذیرند. براساس این قانون اولیای دانش آموزان خاطی جریمه نقدی می شوند و موظف می شوند رفتار دانش آموز خود را در مدرسه تحت کنترل درآورند. براساس گزارشی که سایت بی.بی.سی بتازگی در این باره منتشر کرده، مسوولان مدرسه حق دارند والدین دانش آموزی را که به دلایل اخلاقی و درسی با هنجارهای مدرسه هماهنگ نیست و موجب

رنجش دبیران یا دیگر دانش آموزان می شود، جریمه نقدی کنند و تا زمانی که این جریمه از طرف آنها پرداخت نشود، مدرسه حق دارد دانش آموز خاطی را در کلاس و محیط مدرسه نپذیرد.

هشدار روانشناسی درباره تنبیه بدنی کودکان

دکتر مونا صابریور معتقد است: کودکی که تنبیه بدنی می شود اگر ژن اختلال رفتاری خاصی را هم در وراثت خود نداشته باشد با تنبیه بدنی، دچار بروز اختلالات رفتاری می شود و سرآغاز آشنایی با مکانیزم های گوناگون رفتاری کودک شناخت و تسلط به تاثیرات وراثتی است بنابراین درک اختلالات دوران کودکی باید به نگرشی متکی بر مشاهده تاثیرات محیطی و وراثت تاکید کنیم تا بتوانیم به عوامل اختلالات رفتاری کودکان پی ببریم.

مساله دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد، روش تربیتی فرزندان است. پدر و مادر سخت گیر یا پدر و مادری که از فرزندان خود غافلند، هر دو فرزندی با اختلالات رفتاری دارند که این امر هیچگونه ارتباطی با نقش وراثت در بروز اختلال رفتاری کودکان ندارد.

نشانه های اختلال رفتاری

یکی از راه های درست و اصولی رساندن فرزندانمان به چنین آرمان شهری سرشار از آگاهی و دانایی و در واقع، شناخت مستقیم و غیرمستقیم روحیه و کشش روحی و روانی شان توسط معلمان است.

به عبارتی دیگر، یک مربی زمانی می تواند در امر تدریس موفق و توانا باشد که ضمن شناخت تمامی جنبه های رفتاری و اخلاقی و روحی شاگردانش، ارتباطی دوستانه و صمیمی با آنها ایجاد کند.

کارشناسان روان شناسی، جملگی بر لزوم چنین شناخت و ارتباطی با دانش آموزان و در حالت کلی با همه نوآموزان در هر گروه سنی و اجتماعی تاکید دارند و معتقدند که یکی از راه های موثر برای رسیدن اولیای مدرسه به این گونه شناخت ها و رابطه های خوب، بهره مندی از "تشویق و تنبیه" است.

در مورد فلسفه نیاز به ابزار تشویق و تنبیه و نیز، چگونگی به کارگیری آن با شکل ها و قالب های مختلف توسط مربیان آموزشی و پرورشی، بحث و آرای فراوانی دیده، شنیده و ارایه شده است.

همه ما بچگی مان را خوب به یاد داریم خصوصا آن زمانی که به مدرسه می رفتیم. سختگیری های آن زمان و خشونت های معلم مان هیچ گاه از یادمان نمی رود. در آن سال ها اصل بر این بود که دانش آموز باید درسش را بخواند؛ اگر نمی خواند یا قوانین مدرسه را رعایت نمی کرد، بشدت تنبیه می شد. یکی از سخت ترین کلاس ها، کلاس انشا بود. وای به حالمان اگر انشا نمی نوشتیم باید گوشه کلاس یک پا می ایستادیم یا با خط کش تنبیه می شدیم. از نظر پدران و مادرانمان نیز تنبیه کار خوبی بود. آنها معتقد بودند تنبیه ما را سر عقل می آورد و همیشه یک مثلی داشتند که می گفتند: چوب معلم گله هر کی نخوره خله.

تا همین چند سال پیش تنبیه در برخی از نقاط کشور مرسوم بود، یعنی دانش آموزان در دوران ابتدایی و راهنمایی به واسطه درس نخواندن یا شیطنت های خاص دوران خود برخی مواقع با تنبیه بدنی از سوی مسوولان مدارس مواجه می شدند. همین دوسه سال پیش بود که در اخبار روزنامه ها خواندیم در یکی از استان های مرزی کشور دانش آموزی کتابش را با خود به همراه نمی آورد. معلم کلافه از تکرار بی نظمی این دانش آموز با کتاب بر سر نوجوان می کوبد. غافل از این که تیغه سفت کتاب فرق سر نوجوان را نشانه رفته است. نوجوان از فرط سردرد راهی بیمارستان می شود و سرانجام جان می سپارد. امروزه این تنبیهات پراکنده در حالی در برخی از استان های کشور مشاهده می شود که مسوولان آموزش و پرورش کشور هرگونه تنبیه بدنی را در مدارس منع کرده و هشدار داده اند که با متخلفان برخورد خواهد شد. به هر حال تنبیه دانش آموزان در گذشته اگر چه در زمان خود تلخ و ناگوار بود، ولی امروزه به عنوان خاطرات خوش دوران مدرسه یاد می شود.

تنبیهات امروزی

در مدارس ایران اگرچه امروزه دیگر تنبیه بدنی وجود ندارد، ولی انواع دیگری از تنبیه مانند جریمه های نوشتاری مشاهده می شود. در خیلی از مدارس هم تنبیهات روحی توسط معلم ها صورت می گیرد. شیوه امروزی و مدرن تنبیه بدنی شامل تبعیض بین دانش آموزان، لحن گفتاری و رفتاری توهین آمیز به دانش آموز خاطی یا ضعیف درسی است که بسیار دردناک تر از تنبیهات جسمی است. اثر روحی روانی توهین همیشه با دانش آموز می ماند و در بزرگسالی به گره های کوری تبدیل می شود که

بازکردنش به ساعت‌ها مشاوره و روانکاوای نیاز دارد.

امروزه ریشه تنبیه بدنی در مدارس ایران خشکانده شده است و معلمانی که اعتقاد به این نوع تنبیه دارند، باید خود را با شرایط جدید وفق داده و سازگار کنند. با این اوضاع نسل بعدی هیچ‌گاه نمی‌تواند به خاطر بیاورد که چگونه از معلمان خود کتک خورده است.

تشویق و تنبیه موقعی موثر است که در ارتباط با مسائل تربیتی بوده و آگاهانه انجام گیرد. در هر تشویق و تنبیه باید علت و نتیجه تربیتی آن برای مربی و شرایط و نیازهای دانش آموز مورد توجه قرار گیرد. از تشویق و تنبیه می‌توان به عنوان بهترین محرک در راه پیشبرد اهداف تربیتی استفاده کرد.

تشویق شکلها و کاربردهای فراوانی در مدرسه دارد. یک لیخنند، یک تبریک، یک تشکر و یک هدیه کوچک و خیلی چیزهای دیگر می‌تواند محرک مناسبی برای بسیاری از دانش آموزان باشد.

در هر تنبیهی معلم یا مدیر باید بداند که برای چه تنبیه می‌کند و چه نتایج و اثراتی روی دانش آموزان دارد. دانش آموز نیز باید بداند به خاطر چه رفتاری تنبیه می‌شود. البته باید دانست که تنبیه فقط جلوی انجام عمل ناخواسته را به طور موقت می‌گیرد. برای آنکه رفتار دانش آموز تغییر کند، باید همراه با تنبیه، رفتار درست را نیز به او نشان داد.

برخورد جدی آموزش و پرورش با تنبیه بدنی دانش آموزان

معاون رسانه‌ای وزارت آموزش و پرورش معتقد است: قانون اجازه تنبیه بدنی دانش‌آموز را به هیچ عنوان به همکاران فرهنگی نمی‌دهد.

رسول پاپایی معاون رسانه‌ای وزارت آموزش و پرورش در گفت و گو با خبرنگار شفقنا زندگی درخصوص بررسی فیلم پخش شده تنبیه بدنی شاگرد هنرستان فنی حرفه‌ای باهنر در شهرستان علی گودرز گفت: قانون اجازه تنبیه بدنی دانش‌آموز را به هیچ عنوان به همکاران فرهنگی نمی‌دهد. آموزش و پرورش به کرات از طریق بخش‌نامه‌های متعدد این موضوع را به اطلاع فرهنگیان رسانده و اگر موردی خلاف آن مشاهده شود تخلف است و مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

وی در خصوص نحوه برخورد با دانش‌آموز متخلف گفت: در برخورد با قصور و عدم انجام مسئولیت دانش‌آموختگی قانون به همکاران فرهنگی در ابتدا اجازه‌ی تذکر و اخطار شفاهی به صورت خصوصی، در جمع و سپس تغییر کلاس می‌دهد و در نهایت اگر این روند توسط دانش‌آموز ادامه پیدا کند اخراج موقت وی از مدرسه و مدارس حوزه مربوطه را در پی دارد.

پاپایی اشاره کرد: اگر این موضوع شدت یابد و اخطارهای در نظر گرفته شده مؤثر نباشد دانش‌آموز از تحصیل در کلیه مدارس محروم می‌شود.

وی اظهار داشت: این قوانین و ضابطه‌ها برای آگاه‌سازی به صورت کتابچه و بخش‌نامه به همکاران فرهنگی ابلاغ شده است. در مقابل نیز اگر معلمی از حد و مرز قانون گذر کرد و دانش‌آموز را با تنبیه بدنی مجازات کرد دانش‌آموز و اولیایی او می‌توانند از طریق ادارات ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات رفتار همکار فرهنگی را مورد پیگرد قرار دهند.

پاپایی با اشاره به این که این مرکز پاسخگویی در تمامی ادارات آموزش و پرورش در کل کشور مستقر است، ادامه داد: به نسبت شدت وارده از طرف معلم به دانش‌آموز، مسئولیت پیگیری این موضوع به مراجع ذی‌ربط و دستگاه‌های مرتبط واگذار می‌شود که یکی از این ادارات اداره ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات است.

جایگزین هایی برای تنبیه

والدین باید به جای تنبیه به دلیل انجام رفتارهای نامطلوب، تا حد امکان به تشویق به خاطر انجام دادن رفتارهای مطلوب کودک بپردازند و از این طریق او را راهنمایی کنند. البته انجام رفتارهای جبرانی والدین در کوتاه مدت، نمی‌تواند آثار هیجانی نامطلوب ناشی از تنبیه را از میان ببرد. در واقع برای ایجاد امنیت خاطر مجدد در کودک، باید صبر و شکیبایی کرد؛ زیرا این رفتارها طی زمان شکل گرفته و اصلاح آن نیز نیازمند صرف وقت است. همچنین با در پیش گرفتن روشی ثابت، قانون مند و مبتنی بر عشق و رزق به کودک باید رفتارهای جایگزین را در شخصیت کودک نهادینه کرد. همان گونه که در متن سوال نیز به آن اشاره شد کودک 5 ساله نیاز شدید خود به دریافت محبت را با جذب شدن به هر گونه عطوفت ارائه شده از سوی دیگران نشان

می دهد؛ بنابراین باز هم تاکید می شود که در گام نخست با افزایش ابراز محبت و توجه به کودک، رابطه خود با او را بازسازی کنید و سپس با آموزش رفتارهای مطلوب و تشویق کودک، او را راهنمایی کنید.

استفاده از روش های جایگزین تنبیه بدنی

البته مسلماً تنبیه کودک نیز گه گاه ضرورت می یابد؛ بنابراین بهتر است به جای استفاده از شیوه های نامناسبی مثل فریاد کشیدن، کتک زدن، تحقیر کردن و تمسخر کودک از روش هایی مانند محروم کردن موقتی کودک از برخی امتیازها و کارهای مورد علاقه استفاده کنید. به طور مثال اگر شما در طول روز به کودک تان اجازه می دهید که ۲ ساعت به تماشای تلویزیون بپردازد، در صورتی که مرتکب کار ناپسندی شده است می توانید به جای تنبیه بدنی ساعت تماشای تلویزیون را کاهش دهید یا اگر قصد داشته اید او را به پارک ببرید با توضیح دلایل تنبیه به او بگویید که به دلیل انجام رفتارهای ناپسند امروز او را به پارک نخواهید برد. این نکته را هم مد نظر داشته باشید که تنبیهات محرومیتی را فقط در قبال اشتباهات عمدی به کار گیرید، به طور مثال اگر کودک شما هنگام جمع کردن سفره لیوان آب را روی زمین می اندازد، به هیچ عنوان او را تنبیه نکنید.

* آموزش فراموش نشود: وقتی کودکی کار اشتباه و خطرناکی انجام می دهد، وظیفه ما به عنوان والدین فقط این نیست که سرش فریاد بکشیم؛ مثلاً اگر کودکی با بی احتیاطی وسط خیابان می پرد، به جای فریاد زدن و سرزنش کردنش، نحوه رد شدن صحیح از خیابان را به او آموزش دهید.

* عصبانی شوید: بعضی از کودکان خیلی لجباز هستند؛ به گونه ای که انجام روش های ذکر شده، تاثیری بر آن ها ندارد، در این صورت اگر شما مقداری عصبانی شوید اشکالی ندارد و همین که شما به کودک تان با قاطعیت بگویید: «دیگه دارم از دستت عصبانی می شم!» مقاومتش را در هم می شکنید.

* از کودک رفع مسئولیت نکنید: نکته بعدی این است که نگذارید تنبیه کودک راهی باشد برای فرار از مسئولیت، مثلاً اگر او در حین جمع کردن اسباب بازی هایش، کار بدی انجام داد، او را تنبیه کنید و دوباره بعد از تنبیه او را مجبور کنید کارش را ادامه دهد؛ زیرا ممکن است او یاد بگیرد برای فرار از مسئولیت، کار بدی انجام دهد تا تنبیه شود و در حین تنبیه استراحت کند.

* جبران اشتباه: از کودک تان بخواهید کار بدش را جبران کند؛ مثلاً به خاطر حرف بدی که زده است معذرت خواهی کند یا اگر تمام ظرف ها را ریخته، آن ها را جمع کند.

* تمرین رفتار مثبت: حتماً شما هم به خاطر دارید هنگامی که در مدرسه کلمه ای را غلط می نوشتیم، معلم مجبورمان می کرد مثلاً املاي درست آن کلمه را ده بار بنویسیم، این روش هم به همین صورت است مثلاً اگر تمام اتاقش را نامرتب کرد از او بخواهید علاوه بر اتاقش قسمت دیگری از خانه را هم مرتب کند.

* تحسینش کنید: هنگامی که کودک به جای کار اشتباهش کار درست و شایسته ای انجام داد او را تشویق کنید و برایش جایزه ای کوچک در نظر بگیرید.

* قاطع باشید: قاطع باشید و از حرف خودتان کوتاه نیایید، مثلاً اگر قرار شد کودک تان اتاقش را تمیز کند باید تمامش را خودش تمیز کند.

باید دانست که تنبیه حربه اولیه ای است که ممکن است در جایی مناسب و در جایی نامناسب و زیان آور باشد. به هر حال از تنبیه نباید به عنوان اولین وسیله استفاده کرد ولی اگر مجبور به استفاده از آن شویم باید به صورت موقت از آن استفاده کنیم تا به روش بهتر و مناسب تر دسترسی پیدا کنیم و تشویق علاوه بر آنکه سبب افزایش میل به کار، رضایت خاطر و تقویت روحیه افراد می شود، وسیله ای برای شکل گیری و بهسازی شخصیت آنها نیز به حساب می آید.

تشویق می تواند بسیاری از مشکلات روانی، عاطفی و اجتماعی افراد را برطرف کند. علاوه بر اینها تشویق وسیله مناسبی برای به وجود آوردن نگرش مثبت، دوست داشتن متقابل، قدردانی و ارزش دادن به انسانهاست، پاداش و تشویق مطمئن ترین و اساسی ترین ابزار انگیزش همه انسانها منجمله دانش آموزان و معلمان می باشد که کاربرد آن باید در صدر همه فعالیت های مدیران قرار گیرد.